

АНІ НАЙМЕНШОГО КУСНИКА
УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ ВОРОГАМ!

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!
Т. Шевченко

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННО-СОБОРНИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імені Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті підписані власним прізвищем автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції і за них відповідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статтів, поезії, наукові праці то-що редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів виразно це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

Передплата вносить: річно 3.50 дол., піврічно 1.80 дол. Поодинокі число 30 цент.

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

Рік V.

Новий Йорк, Червень 1957.

Чис. 6/54/

З М І С Т:

1. Онуфрієнко Вас. — Письменник і свобода думки.	111.
2. Онуфрієнко Вас. — Інквізитори. Сталін у пеклі.....	114.
3. Шаповал М. — Мандрівне. Продовження. ..	115.
4. Зеркаль С. — Минулість і майбутність України. Продовж..	119.
5. Чапраківський П. — Неправда і викрутаси.	125.
6. Нові видання: — Сталін у пеклі.....	128.
— Українсько — Московська війна.....	129.
7. Українська Громада у Франції. Централь в Парижі.	129.
Монтбельярська філія в Сошо...	132.
8. Адміністрація "УГС": Пригадка про вирівнення передплати.....	132.

Вас. Онуфрієнко. ПИСЬМЕННИК І СВОБОДА ДУМКИ.

/Дискусійне/

Цю статтю передруковуємо з альманаху "Волосожар" ч. I, 1957. Вона пробудила з мертвецького спокою клерикальні й ретроградні одиниці еміграційні та озвалися агресивними нападами на автора. Редакція.

Свобода думки не прийшла сама собою, як скинена з неба благодать, подібна до дощу або лагідної весни. Хто цікавиться історією боротьби за свободу думки, побачить, скільки крові було пролито за право висловлювати те, що думає людина, скільки живих людей було спалено на вогнищах, скільки було закатовано в погребях, власниками яких були цивільна і церковна влада. З поверхового погляду навіть видно, що найбільшим ворогом свободи думки була церква. Якщо гоніння на перших християн за часів Нерона й Діоклетіана були жорстокі, не людські, то гоніння церкви після приходу її до влади й сили були ще жорстокіші, бо вони були масові, роблені "в ім'я Господнє". Однак, потяг людини до свободи, прагнення звільнити розум від забобонів, бажання "тайни тайн" взята під розгляд критичного розуму перемогли.

Сьогодні ми маємо записану на папері свободу думки.

Чи в дійсності вона ж існує і як її мусить використати письменник, людина, що потребує її, як повітря. Адже занепад літератури і мистецтва взагалі настає там, де письменник не має свободи, де над ним зависає меч або можновладця, або хрест і кадило церкви. І з-під одного, і з-під другого література й мистецтво звільнялися й звільняються сьогодні. В наслідок цього звільнення людство має "Декамерони", сонети Петрарки, рубаї Омара Хаям, твори Дідро й Вольтера, романи Бальзака й Мопасана. Всі переслідувачі загинули безслідно, як чорна тінь: і ті, що судили Галілея, і ті, що тягли до суду в 19 сторіччі Фльобера за "неморальну" "Мадам Боварі".

Ми часто кривимо серцем і затуляємо очі на відомі історичні факти з історії нашої літератури, нашого мистецтва. Так, наприклад, ми оцінюємо, як позитивне явище, вихід "Русалки Дністрової" в Галичині в сорокових роках минулого століття. Але той факт, що майже весь наклад цієї "Русалки" лежав конфіскований церковною владою в погребі, і то лише тому, що ця книжка була написана народньою мовою, - цей факт старанно прикривається. І врешті - решт, забувши про цей факт, дехто може прийти до висновку, що і "Русалка Дністровая", і багато інших заборонених церквою творів і книжок... належить до християнської культури.

В мене інколи зароджується думка: що було б з людством, коли б церкві вдалося силою меча й хреста придушити людський ум, потяг до свободи? Ми не мали б нічого: ні радіо, ні друку, ні машин, ні медицини - нічогоісенько. І яка радість наповнює серце, що в усі віки знаходилися сильні духом, незборені борці, хоч мучені й палені, й колесовані, й допитувані, й прокляті ченцями й попами, були люди, які дали нам науку, філософію, мистецькі твори, право говорити й думати вільно.

"Листи до приятелів" під керівництвом М.Шлемкевича, хоч і перетворилися на нудну, одноманітну "казательницю", затруєну вірою в якийсь "християнський ренесанс", містили якісь чужі думки про "кризу

змісту" й американських письменників, про відсутність відваги й освіти в них, про те, що немає великих ребелянтів та іконоклястів.

У нас також немає ні великих ребелянтів, ні іконоклястів. У нас також немає "того, що повинно б бути в молодого письменника: відваги не погоджуватись, стромляти свого носа в освячені трафарети старших".

Це вказує на те, що в нас немає свободи слова. Це одне. А друге - те, що в нас немає людей, які хотіли б "стромляти свого носа" в освячені трафарети старших. І що найгірше - немає де виступити з думками, коли б їх хтось мав.

Я не належу до дуже молодих, але спробую "встромити свого носа" в освячені "трафарети старших" і подивлюся, що з того вийде, подивлюся, як п. Шлемкевич, що тужить, мабуть, за відсутністю "іконоклястів", почне їх перший проклинати.

Я думаю, що письменник повинен бути сміливою, освіченою людиною, сучасним Франком. Паперона свобода слова й думки нехай була б хоч штучною гарантією недорканості його особи від нападів, якщо він висловить щось не те, що думає більшість.

Безпроблемність нашої літератури полягає в тому, що ніхто гаразд не уявляє позитивного героя сьогодишнього часу. Ніхто гаразд не уявляє, на чому мусить базуватися мораль сьогодишньої людини. Нікого не цікавить, якою вірою живе нормальна інтелігентна людина сьогодишнього часу. І після цього всього - який вихід?

Криза сьогодишньої думуючої людини в тому, що вона бачить, що деякі "істини" вже давно віджили, з ними треба порвати, з ними ніяк жити, вони заперечують факти науки, але порвати з ними ніяк, бо багато тримається їх, як сліпець палиці або чужого рукава.

Іван Багрянний спробував був намалювати образ сучасної людини в "Саду Гетсиманському". І що ж? У когось було вирвалося: "Таж герой - невірний!... Який жах! Яка ересь!... Герой обов'язково повинен щотижня ходити до церкви, сповідатися, причащатися, а якщо немає поблизу священника, то шукати його. Не дивно, що в Австралії на конкурсі, проголошеному тутешньою централею та очоленому... єпископом/!/, на - городі /другу/ одержало оповідання, що його зміст полягає в тому, як советський лейтенант на Волині таємно вінчається з своєю нареченою.

Уявляю собі, що було б на цьому конкурсі, коли б єпископові по - пали до рук твори Е.Золя, Фльобера або Мопасана... Або й навіть глибоко моральні твори Л.Толстого або деякі твори І.Франка.

Мене, наприклад, цікавить все більше популярний рух р а ц і о - н а л і с т і в, що мають на меті, між іншим, - б у д у в а н н я м о р а л і б е з д о п о м о г и р е л і г і ї /розстрілка Редакції/, без віри в Бога, без віри в рай і пекло, в чортів, ві - дьом і все пов'язане з релігією. В повісті "Район над Дніпром" я змалював вчительку, що стає моральною без релігії, бо вона атеїстка. Її моральність - з практичних міркувань. Вона не хоче робити нікому зла тому, що їй не виплачується його робити, бо зло - м'яч, що б'є - ться об стіну й повертається назад, це бумеранг, що летить колом і повертається до своєї вихідної точки. Як нагорода за моральність приходить спокій /внутрішній/, утіха від добрих вчинків, певність, що ти потрібний, що ти стаєш зразком для інших. Якщо хтось би сказав, що вся ця моральність будується на практичних, егоїстичних мотивах, то моральність, будована на релігії, також будується на егоїстичних мотивах, бо кінець кінцем моральним людям обіцяється /проблематичний,

що його, можливо, взагалі немає/ рай, як нагорода. Отже, нагорода - чи то расм, чи споконвічним життям на землі - являється метою, за для якої пропагується і вводиться в життя моральність.

Я знаю, що коли моя річ появиться друком, підніметься незвичайний галас, зокрема з кіл посередніх і безпосередніх служителів релігії. І тут вилізе з мішка шило про свободу слова і думки. /Так і сталося. Редакція./

Будуть критикувати не лише мої погляди, погляди моїх героїв, а й моє право висловлювати ті погляди.

Візьмімо інше, не релігію. В політиці в нас уже створено політичного бога - українську революцію /при чому - національну/. Що являє собою ця революція, ніхто не має найменшого уявлення. Національна революція 1917-1920 років уже відійшла в минуле, вона мала свої форми, які вже не повторяться, бо вони були притаманні для того часу. Який же вигляд мусіла б мати українська революція /національна/ в наші дні? Що таке - революція? Хто має її робити, яким чином? Коли? Які практичні осяги зроблено в її наближенні?

На брехні про цю революцію будуються політичні розрахунки, політичні програми. На брехні про цю революцію одні одних називають революціонерами й опортуністами та легітимістами, на брехні про цю революцію переполовинена вся наша еміграція, тоді як практично глянувши, не бачиш ніякої різниці ні між соціалістом П.Феденком /? Редак./ ні між революціонером І.Багряним чи С.Бандерою. Всі роблять те саме, тільки одні чесно визнають, що віри в революцію не поділяють, бо покищо не бачать, як її робити. Інші фальшують "документи з краю" і кадять перед вітварем революції /майбутньої/, вхопившись за слово "революція", мов сліпець за палицю, і називаючи звичайну просвітянщину кінця 19-го століття... революційною діяльністю.

Я пригадую один маловідомий роман якогось російського письменника з назвою "Когда на Монмартре гаснут огні". Там є цікавий уривок, в якому описується советська провокація революційної діяльності емігрантів. Довірливий офіцер-антибольшевик потрапляє в лапи провокатора, що підсуває йому цілі купи "документів з краю": листівок, брошур, закликів, всіляких публікацій. Емігрант, безперечно, гине, бо мета большевицької провокації одна - знесилювати еміграцію, тримати її в сподіваннях того, чого скоро не буде й не може бути, відтягнути від практичної праці в сферу мрій, бездіяльності, теоретичних дискусій, віри в те, що "в краю" кипить, що там діють незчисленні армії і т.д.

Що було б письменником українським, який насмілювався б виступити в творі проти українського революційного бога і намалював би картину деморалізації, спричиненої віри в нього?... А типів навколо - хоч греблю гати, так і просяться на папір, не треба й фантазії. В кожному місті, в кожному закутку повно їх.

Письменник і свобода думки та слова такі ж нерозривні, як день і схід сонця. Я думаю, що наші письменники не користуються цією свободою тому, що або бояться користатися, або не знають, що з цією свободою робити, не мають до чого її прикласти. Або справді в нас існують ще такі могутні сили, які знищать кожного, хто схоче скористатися з свободи думки й слова, і "вільнодумство" це такий же гріх, як було воно за часів інквізиції.

Можливо, що й сьогодні існує інквізиція, лише "безкровна", моральна. На чолі її стоять дурисвіти - політичні й релігійні. А письменник мусить блукати між двома стінами, кінець-кінцем до якоїсь із них при-

стаючи. І тоді він уподібнюється до свого нещасного брата там, за залізною заслоною, що просить у партії права на помилку.

І Н К В І З И Т О Р И .

Загинете, як чорна, вогка тінь,
Згниють широкі рясини й чорні руки.
Лиш час-від часу в згадці поколінь
Озвуться ваші вовчі дикі звуки.

Скриплять вози, нагору йдуть і йдуть,
І ми йдемо, і тягнуться позаду
Ті, що кленуть і нас, і нашу путь,
За те, що їхню кидасмо владу.

Та знаєм ми: на смітниках старих,
Де тліє порох заборон забутих,
Лежать вони: враги безсмертних книг,
Кати й брати катів злобою скнутих.

І ми вмеремо. Заграють чебреці
На нашій, вами недобитій трупі.
Та ляжем ми не з вами, чернеці,
В одній високій і смердючій купі.

Над нами буде сонця вічні гін,
І більш нічого - хай вбиває холод!
Над вами - хрест, кадило, мертвий дзвін
Залитий кров'ю серп і чорний молот.

14 березня 1957.

Вас.Онуфрієнко.

В наступному числі "УТСлова" появиться стаття Вас.Онуфрієнка під заголовком: П р а в о н а в і л ь н у д у м к у . Редакція.

Вас. Онуфрієнко. С Т А Л І Н У П Е К Л І . /Уривок з поеми/

Як тільки Сталіна чортяка
Почав хапати за боки, -
Завив "отець", немов собака,
Мов вовк зимою на зірки:
Крутив в нестямі головою
Дригав, неначе кінь, ногою, -
Вмирати, кажуть, не хотів.
Та смерть за спиною стояла,
Скоріше "батенька" бажала
Послати в пекло до чортів.

І хоч наукою своєю
На все придатні штукарі,
Зігріті доброю платнею
Кремлевські хитрі лікарі
Ходили з ліками своїми,
З очима слізними, сумними, -
Науці є своя межа.
Бо чи свині допоможуть ліки

Як на Різдво три чоловіки
Її потягнуть до ножа?...
.....
І до Кремля тяглись зусюди
Туди, де мертвий кат лежав,
Малі й великі - всякі люди,
І всяк по-своєму зітхав.
В Кремлі вожді сумні, похмурі
Ходили всі грізніші бурі,
Навкруг дивились, мов вовки;
А що, мовляв, як люди встануть,
На трон наш потопом нагрянуть
І всім зламають нам карки?!...

Усім під серцем ворушило
І кожен п'явся до стола:
Хрущов, Булганін, Ворошилов
І купа іншого хамла.

.....

М.Шаповал.

МАНДРИВНЄ.

Продовження.

Вчора, 1.Х. Др Завазал сказав, що до його дзвонив Фідлер і говорив про нараду "хліборобів". Казав, ніби порозумівся з мною! Негідний брехун. Вчора ця нарада відбулася. Були монархісти - гетьманці: Дорошенко, Леонтович, Павленко, Фролов, Стефанович, Мурашко, Радзівовський. Персонально Бородаєвський. За "с-госп. техніків" Б.Іваницький, за У.Г.Академію - Чередиїв. Від Селоспільки, з інформаційною метою Паливода, Зозуля. Таємна стратегія Фідлера і чорносотенців - підкоти під Громадський Комітет! Ганебно вели себе Леонтович, Дорошенко і Фідлер. На 11.Х. призначається велика нарада вже офіційна. Буде ніби Швегла, Годжа, Гірса.

УГКомітет і Селоспілька очевидно не буде брати участі.

Приходив М.К.Садовський, плакав і скаржився на "мерзавця" Березовського.

8 жовтня, понеділок. 1923.

3.Х. був у Гірси - він кликав і пропонував створити осередок для селянської праці. Була цікава розмова! Передо мною у його був Фідлер, котрий, вийшовши, дуже мене прохав на розмову. Був у його в четвер /4.Х./. Довго говорили. Я запропонував щоб ніякого об'єднання він не силкувався робити, бо нічого не вийде. Краще як вони даватимуть змогу для кожної групи окремо працювати. Журнал с.-госп. хай доручить УГАкад., а популярні брошури і всякі курси - Селянській Спільці. Він виявляє охоту до прийняття мого проекту. Мав поїхати на другий день до Швегли в Карльсбад, а потім мені передати результат.

В суботу, 6.Х. була вечірка "Селянської Спільки" в "Українській Хаті". Після вечірки - імпровізовано в бібліотеці "вечеря" - аж до 2-ої години задержались: Садовський, Біленький, я і ще душ 10-12 інших.

Сьогодні був на вступній лекції проф.Д-ра Сімовича: читав добре.

В 6 год. вечора бачився з Гірсою. Цікава розмова. Розпитував мене про Україну і т.п. Видно, що їх розпитувала концесія Вірта на 1 міль. десятих лісу! Його думка, що після ліквідації німецько-французького конфлікту большевики оповістять реформи: приватна власність, політичні гарантії. Зачіпної війни не вестимуть - небезпечно для їх. А коли б Польща зачепила, то скінчиться одібранням білоруських і українських земель і проголошенням "Совета" у Варшаві. Коли б у Берліні став "Совет", а на його йшли французи, то й тоді большевики не пішли б на поміч Берлінові.

Що до "аграрних" справ тут - ще нічого нема нового. Я категорично прохав про реальну постановку питання про видавництво. На середу призначено нараду з ним про це. "Запевняю, що видавництво буде" сказав. Побачимо! "Між двох стільців сидіти не могу" казав що-до аграрників. В середу поставлю питання конкретніше.

2 листопада 1923, п'ятниця.

Сьогодні перша виставка Садовського "Наталка Полтавка".

Вчора був соти. Володимир Шевченко з Каліша, розповідав про лихо таборів, прохав про допомогу.

Справа з видавництвом: 26.Х. була нарада в "Легіографії". Ріхтер сказав, що Легіобанк годиться дати півмільона, але прохає гарантії з боку Д-ра Гірси. 30.Х. був у Гірси, який заявив, що гарантію дає. Напхав Легіобанкові, а я мушу чекати.

28 і 31.Х. бачився з Павленком, який прохав у мене листовного дозволу побачитись. Сказав, що "одділення Академії - діло його рук"... Тепер виступати не буде проти УГК і мене. Прохає допомоги. Чудна людина.

Вчора, 1 листопаду, założено Українське Соціологічне Товариство, до якого увійшли: я, Н.Григоріїв, Микола /мій брат/, В.Петрів, С.Ріпецький, Д.Ісаєвич, Айолло, Л.Шрамченко, Чижевський, проф. Ярема.

Винищенченко відмовився, дорадкуючи гроші краще ужити на агітацію, політичні бро-

шури і т.п. До Інституту обрано професором Лорченка.

27 жовтня святкували 3-літні роковини Празької групи УПСР. Було багато людей. У Галичині шириться нео-москофільство: селяне слухають комуністів, в містах "Загравство".

Грушевського вибрано до Інституту, дав згоду, прохав щоб платили тисяч три. Селоспілка призначила його на кооперативні курси з платою 1500 корон, а він тепер пише, що одержав з України листи, кличуть туди, там "ніби добре", він розвідається і коли буде справді добре, то поїде на Україну, а ні то до Праги. Прохає кілька місяців почекати...

У Німеччині зле: сьогодні чеська корона каштує 9 1/2 мільярдів марок! Очевидно буде внутрішня війна. Катастрофа Німеччини наближається. Комуністи виступлять.

9 листопада, п'ятниця.

В Баварії стався переворот: Гітлера. Лудендорф - військовий міністром в новому уряді.

Галаганові показував д-р Благш листа - заяву Мазепи і К-о про "Український Вістник", на який прохали 9 1/2 тисяч місячно. А між тим Мазепа і К-о рішучо запевняють, що вони до Міністерства не ходили і ніяких заяв не подавали.

5.XI. Павленко одержав допомогу 3000 кч. від УГК. Розповідав, що петлюрівці і соц-дем. затівають новий "похід" проти УГК. Ніби орудує цією справою Ол.Шульгин.

21 листопада, середа.

Сьогодні відбулось урочисте свято /Академія/, присвячено М.Драгоманову. Промови Млецького про основи літературної критики, і я - Драгоманов, як суспільний педагог. Я був зморений, без настрою, говорив через силу, але кажуть, що вийшло не зле.

Наради з білорусами і грузинами про спільну працю.

4 грудня, вівторок.

30 листопада розмовляв з д-ром Гіроєм про опіку на галичанам з приводу ліквідації таборів. Прохав д-ра Завазала про затвердження інж.Труби на посаді в УГАКа - демії. Він згодився.

1.XII. були перші сходи професури і студентства Педагог. Інститута і УГК. З чехів був тільки проф.Лькомий, інспектор Інститута. Розповідала сьогодні Тося /Антоніна Антоновна Шаповал, дружина ген.Миколи Ю.Шаповала, студентка УГА.С.Зеркаль/, що в Подєбрадах читав лекцію Панас Феденко, який назвав Вигинченка, Грушевського і мене "сменовехонцями". Акція Мазепи і К-о проти Миколи Галагана приймає курйозні форми. Збирались виключити з партії, а коли той їх прип'яв, то вони тепер вимагають підписи, що він триматиме контакт з "місцевою групою" соц.-дем! Мазепа, що ходив до М-ва з клеветою на "Нову Україну"/журнал, який виходив під редакцією М.Шаповала і Вол.Вигинченка в Празі.С.З./, запевняє, що "як соціал-демократ" він не ходив!

27 грудня 1923.

6.XII. був великий концерт пам'яті М.Лисенка.

12.XII. - ювілейне свято у 20 літ. творчості Олеся. Був концерт і вечір. Після концерту Никифор Яковлєвич /Григорійв.С.З/ ударив по плечі большевицького агента Нілокринського.

8.XII. Закордонний Комітет УПСР ухвалив текст листа до Грушевського з приводу його повороту на Україну. Листа написав я.

З розмов з проф. Ляцьким /12-15 грудня/ виявилось, що представники Академії і Університету консперативно повели кампанію проти моїх планів видавничих. Вони подали свій "проект" видавництва і казали Ляцькому, що він з Шаповалом і УГК не зговориться, бо "то люди крайні націоналісти" і т.п. Ляцький мене залякував: давайте порозуміємось про спільну працю, а то я, мовляв, мушу дати чехам відзвіз про план тієї групи" і т.п. "Нічого протів ЧСР і Росії печатать нельзя". Отже дійсна мета Ляцького і чехів - віддати наше видавництво під політичну цензуру москалів. Хитро!

Знову УГА. Інтригани "вищерили зуби": Лашенко вже подав заяву про вихід з УГК. Пані з Академії постановили, кажуть, вийти з УГК і придумують до цього інших. Вчора приїздив до мене В.Королів "радитись", як йому бути. Думав мене випатти за язик. Думаю, що від прихильності до постанови Подєбрадських інтриганів, але до УГК пришло заяву, що кориться "моральному насильству". Ех, люди, "громадяне"!

Були у мене молоді люди - поети. Їх більш морально свіжі.

Випищенко збирається приїхати для "перевірки" фактів що-до "мазепишців". М.М.Галаган вже склав відповідь для мазепишців. Відповідь убійча для їх і цікаво, як вони будуть крутити.

Через дивні брежні чехи випадають переносу санаторії з Підкарпаття в Чехію. Наші студенти "добре одягнуті", "багато їдять", "пишуть листи на Сов.Україну", лікар "приїхав з Будапешту", "хотіли купити 100 метраків дров" - отакі "обвинувачення" чесько-московських розвідників і провокаторів.

28 грудня 1923 року.

В УГК одержано заяви від Шоргеніва, Шереметинського, Фролова, Іваницького, Косюри, Тилошенка, Модеста Липицького, Лашенка про вихід їх з УГК. Добре!

Сказав д-р Завазал Н.Я.Григорієву, що кошторис УГК на новий рік залишиться в тій самій сумі, як було і на цей рік.

Писав Андрій Яковлів про підтримку що-до візи, але д-р Завазал сказав, що його справа одхилена! Він писав до д-ра Гірси листа про візу, а Університет про посаду доцента - Гірса відлюшів.

1 9 2 4 Р І К .

7 січня 1924.

Зустріч нового року пройшла нудно, неорганізовано. Скандаль як звичайно Теняко. На засіданні Закордонного Комітету УПСР 29 грудня н.р. мій вихід з Управи не ухвалено, хоч я добивався дуже /за: Н.Я.Григ. і П.Богачський, проти: Ісаєвич, Сузневич, ухилились: Ріпецький і Стахів/. Перенесли на слідуюче засідання.

2 січня був Білецький, багато говорили. Він пропонував прийняти на слав.історію Д.Дорашенка, а на історію України О.Шульгина.

5.І. в засіданні Зак.Ком.УПСР прийнято остаточну редакцію листа до Грушевського. З київа одержано листа від Наталки Коцюбинської, що вони згодні з нами. Вони проти поїздки Грушевського. Лизанівський про це написав до Грушевського.

6.І. був на "куті" в "Українській Хаті" з Нечасами. Вітала мене "князька школа", що окремо зібралась на свято.

Приїхав з Київу - Лорченко, з Яплу - Старков. Сьогодні розмовлятиму з д-ром Завазалом. Справ багато, а тяганина величезна.

3-4.І. Комісія Міністерства Закордонних Справ чеського їздила до Кзефова.

11 січня 1924.

Говорив з д-ром Завазalom. Видавництво - Комітет з представників: УГК - 2, Університет - 2, УГАкадемія - 2, Укр.Літ. Спільн. - 1, Укр.Правн. Т-во 1, чеських професорів з Чесько-Українського Комітету - 2, /Пед.Інституту, Селоспільки, Матур. курсів - нема/. Порядок: Комітет вибірає книги, передає до Міністерства, яке і рішає про друкування передаючи до "Легіографії". Словом, політичну московську цензуру не провели під фірмою "Пламя", то намагаються провести тепер під фірмою Міністерства, за спиною якого стоять москалі. Ну, їм ненавидять же чехи українців! За Росію добають більше, ніж самі росіяне.

Кзефовський табором і робітничими відділами орудуватиме саме Міністерство. Хотять зробити окремий український комітет допомоги письменникам і журналістам. На Педагогічний Інститут прибавка буде. З національною бібліотекою не доно. Візу для Яковлева дали на моє домагання.

Відбувається конференція Малої Антанти в Белграді. Щодо признання совітської влади, то Мала Антанта буде йти за Великою Антантою.

Вчора Павленко приніс мені ч.І "Крестьянской Украины", що видає у Відні якийсь Сагайдачний-Чорнушенко. Яка гидота! Орієнтація на Керенського, автономію і Чехію. Росію і Україну буде до розулу доводити Чехія! Сервелізм, туподулізм і несамовите шарлатанство.

Сьогодні одержав від О.Омеля 2000 кч. на покриття боргу в УГК... Знаменна подія.

12.I.1924. Сьогодні Шмюнович зі Львова сповістив, що Петлюра виїхав з Польщі - або в Угорщину, або в Італію. В "маніфесті" він написав, що владу передає Раді Міністрів, яка має робити все, окрім зміни конституції. Ясно, що він виїхав в Угорщину, як про це сповіщав ще раніш М.М-чу Стасів /М.М-ч - Палаган.С.З./. Щз Польщі виїхав - це добре, але що в Угорщину - це эле, бо Угорщина ізольована.

13.I.1924. Субота. Було засідання Закордонного Комітету УПСР. На пропозицію Шмюновича постановою 5 гол. проти 3 одкинуто: ні в які зносини не вступати з москалями. На пропозицію проф.Прокопювича /москаля.С.З./ про спільні сходинах прийнято: - приватно поговорити /Григоріїв і Ісаєвич/. Проти всяких резимів з москалями Богачький, Денисенко, Ріпецький, Стасів і Ісаєвич.

Прокопювич пропонував, що з росіян були б: Трушніт, Слонін, Несторов, Прокопювич, Маслов, Аргунов, Маклацов, Єврейнов, Уланов, Васильєв. Мж іншіли проф.Прокопювич розповів, що вже була нарада між росіянами /Маклацов, Єврейнов, Зінковський/ і українцями /Д.Дорошенко, Леонтович, О.Шульгін і хтось четвертий - мабуть Лотоцький/. Про що говорили - Прокопювич не знає, але Шульгін і "другий" заявили рішучо про польську орієнтацію, що для москалів є цілком до неприняття./Яку позицію займали Дорошенко і Леонтович не відоми/.

По звіту Селоспільки була дебата, що виявилась в скандал між Богачьким та Ісаєвичем... Сьогодні з 3-х годин будемо продовжувати засідання.

13.I.1924. Засідання Зак.К-ту продовжувалося. Засідання бурхливе, знову конфлікт між Богачьким і Ісаєвичем. До цього конфлікту вплився Зозуля і поучував Зак.Комітет. Конфлікт Богачький - Ісаєвич розв'язано, а конфлікт Зозуля - Ісаєвич затягнуто. Тяжка атмосфера.

1 лютого 1924.

26.I. Я і Н.Григоріїв мали розмову з д-ром Пірсою, котра сьогодні продовжується. Справ багато - важливі: кошторис, видавництво і т.п. Дуже мало надії на збільшення кошторисів УГК, Інституту, Селоспільки і ин. Про видавництво ми говорили в дусі нашого проекту. Не думаю, щоб воно здійснилось. Далі буде.

С.Зеркаль

МИНУЛІСТЬ І МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ.

Запалала огнем народнього гніву вся Україна і кинулась в бій проти злодіїв комісарів, проти чужинецької неволі. Наше народнє Правительство і славне республіканське військо спішать зєднатись з повставши ми по всій Україні селянами і робітниками для останньої рішучої боротьби за щастя Рідного Краю, за долю працюючого люду... Напружуючи всі сили народні для останнього бою, соціалістичне правительство УНР вірить, що Україна не зможе загинути і не загине. Великий Український Народ, свідомий своїх прав, вийде могутнім побідником і переможцем в тяжкій боротьбі. І не буде на Україні деспота чужинця, не буде пана і не буде раба, буде єдина вільна самостійна Україна, і вільний Український Народ буде правити собою, так, як сам того захоче. Вперед же до бою, за волю і землю! за соборну самостійну Україну! за народоправство! за соціалізм! Б.Мартос- Голова Р.Н.М. І.Лизанівський - т.в.о. Державного Секретаря". /Христик, IV, ст. 134-135/.

По всій Україні, окупованій Москвою, піднялися повстання трудового народу Українського під керівництвом отаманів боротьбістів і незалежників. І Зелений біля Києва, і Ангел на Чернігівщині і Полтавщині, і Григорів на півдні України і багато інших, не погоджуючись з соціальною політикою уряду УНР, воякували разом з тими проти Московсько-комуністичної окупації, проти московського грабінництва, проти політичного комісаро-державія з їх Че-Ка. Всі ці отамани боротьбісти і незалежники стояли на засаді радянської платформи, себто щоб на Україні влада на місцях належала радам селянських та робітничих депутатів, щоб вивласненою землею розпоряджали земельні комітети, селянські, волосні, повітові, губерніяльні під контролем Народнього Правительства.

Такий стан, припущив соціалістичні політичні партії, що перебували під окупацією нелегально подумати про консолідацію організованого керівництва боротьби повстанських відділів і поодиноких отаманів до консолідації і одного керівництва.

В початку квітня 1919 р. три українських соціалістичних партій прийшли до рішення заключити поміж собою договір для спільного керування повстанням, були це: УСДРП-незалежні, УПСР /центр./ і УСДРП - офіційні. Перших двох партій Центральні Комітети Партійні перебували під окупацією, Центральний Комітет УСДРП-офіц. перебував при уряді УНР, під окупацією перебували тільки деякі емісари цієї партії. Проект договору цих партій мав такий зміст: - /а/

"Зазначені три партії /УСДРП, УПСР, УСДРП Незалежних/, отожчи на ґрунті оборони інтересів працюючих мас України, борючись за незалежну і самостійну Українську Республіку і виходячи з не об х і д н о с т и як найрішучішої й найактивнішої боротьби з окупаційною російсько-комуністичною владою, ухвалили для успішности переведення в життя зазначених завдань о р г а н і з а ц і ї повстання працюючих мас України проти окупації, обєднатись на олідуючих умовах:

I. Змість існуючої зараз Директорії утворюється єдина для всієї України верховна влада під назвою - Р А Д А Р Е С П У Б Л І К И /або коли по міжнароднім обставинам міняти зараз назву неможливо, то лишається стара назва - Директорія/. /Примітка: Директорія в народніх масах була скомпромітована через свою орієнтацію на Антанту і за саботаж земельного закону з 8 січня 1919 р., вона не мала вже ніякого довірря - це й була та причина, що треба було шукати іншої назви для верховної влади. С.З./

II. Складається верховна влада - Рада Республіки /або Директорія/ із девяти осіб, по три відповідальних представника від кожної партії, які укладають цей договір.

III. Раді Республіки/Директорії/ тимчасово до утворення Верховного Законодавчого Органу належить верховна і законодавча влада в незалежній національній /а/ УПСР-боротьбісти, на своїх Установчих Зборах в Харькові в березні місяці переіменувалися в УПСР-Комуністів, відкинувши свій додаток "боротьбісти", ставши до коляборації з КПВУ. З цих причин вони не могли входити до акції цих трьох партій.

Українській Республіці.

IV. Виконавча влада належить Раді Народніх Уповноважених /або Раді Народніх міністрів/, яка складається Радою Республіки /директорією/ і перед нею є відповідальна до утворення нормального Верховного Законодавчого Органу.

V. Для керування всіма військовими силами Української Республіки Радою Республіки утворюється Головна Військова Рада з правами Головного Командування.

VI. Завданнями Ради Республіки /Директорії/ є очищення всієї України від окупаційних російсько-комуністичних військ, повалення існуючої зараз на Україні російсько-комуністичної влади, оборона суверенності і незалежності національної Української Республіки, боротьба з контрреволюцією і організації народної влади працюючих класів України на наступних основах:

1. Рада Республіки /Директорія/ повинна перевести поділ всієї України на нові адміністративні округи/землі/ по економічних і національно- побутових ознаках, скасувавши поділ на повіти й губернії, залишивши поділ на волості;

2. В селі влада здійснюється самим селянством через сільський сход, виконавцем постанов котрого і розпоряджень вищої влади є Сільська Рада, в складі трьох чоловік - Голови, Секретаря і Скарбника;

3. У волості влада належить Волосній Раді Робітничеселянських Депутатів /та її виконавчому комітетові/, вибраній прямими виборами від сел, містечок і заводів селянами і робітниками фізичної та інтелектуальної праці;

4. В землі/або, в разі неможливості негайного поділу на землі, в повітах і губерніях/ влада належить Раді Робітничеселянських Депутатів /та її Виконавчому Комітетові/, обраній на з'їзді землі /повіту чи губернії/ представниками селян і робітників від сел, містечок, міст;

5. Пасивним і активним виборчим правом користуються лише ті громадяни, які не живуть з чужої праці. При виборах додержується принцип пропорційності.

VII. По переведенню вищезгаданих завдань Рада Республіки /Директорія/ повинна скликати Конгрес Робітничеселянських Рад всієї України. Цьому Конгресові Рада Республіки передає всю владу, а сама перестав існувати.

VIII. Конгресом Рад має бути ухвалено конституцію Української Республіки, встановлено нормальний лад і організовано центральну владу Республіки.

IX. Для успішного переведення повстання на територію Української Республіки, окупаційній російсько-комуністичній владі, утворюється повстанські органи: ЦЕНТРАЛЬНИЙ РЕВОЛЮЦІЙНИЙ КОМІТЕТ та Губерніяльні й Повітові Революційні Комітети із представників партій, підписавших цей договір, по два від кожної, при чому Губерніяльні і Повітові Революційні Комітети мають бути тимчасовими революційними органами влади на місцях /до організації влади рад/ і провідниками розпоряджень і законів центральної влади - Ради Республіки /Директорії і Кабінету Міністрів/.

X. У волостях і селах конструкція влади може тимчасово залишитись та сама, що існує і при комуністичній владі, за винятком деяких персональних змін/усунення призначених комісарів-комуністів і т.д./, переведення яких належать до компетенції повітових Революційних Комітетів.

XI. Політика підписавших цей договір партій, як в Раді Республіки, так і інших органах державної влади, повинна будуватись на наступних принципах:

1. Укріплення й оборона незалежності і самостійності національної Української Республіки;

2. Встановлення влади Трудового Народу /з виключенням елементів, які виискують чужу працю/;

3. Організація народного господарства в інтересах працюючих має і племінний перехід від капіталістичного ладу до соціалістичного, з негайною експропріацією нетрудової земельної власності.

XII. На Центральний Революційний Комітет накладається обов'язок по організації й керуванню повстаннями та по зв'язанню й підпорядкуванню Раді Республіки всіх повстанських мас!

Згідно плану, викладеному в наведеному проекті договору /підписаного в Києві представниками партій - по 2 від кожної партії - тільки умовно, з огляду на те, що Центральний Комітет УСДРП-правих /офіційних/ не було в Києві/ а /, боротьба проти большевиків повинна була розпочатись одночасно по всій Україні, на території, окупованій російським військом боротьбою має керувати ЦЕНТРАЛЬНИЙ РЕВОЛЮЦІЙНИЙ КОМІТЕТ, на території Директорії - Рада Республіки, що мали бути утворені замість Директорії /хочби й під назвою Директорії/. Ліквідація Директорії здавалась справою не трудною, після того, як це мали зробити три головні українські соціалістичні партії. Однак на ділі справа показала ся далеко трудною. Центральний Комітет УСДРП - правої, зв'язавшись з С.Петлюрою /який 11 лютого вийшов з УСДРП.С.З./ й прибравши владу майже виключно до своїх рук, не захотів визнавати виробленого в Києві договору, тим більше що договір виразно говорив про встановлення радянської влади в Українській Республіці і про "перехід від капіталістичного ладу до соціалістичного" /що офіційні соц.-дем. вважали нездійсненною утопією і як опортуністи, мішанські ліберальні парламентаристи.С.З./ Про переговори з правими /офіційними/ соц.-дем., в справі наведеного договору докладніше скажемо пізніше.

На початку квітня укр. соц.-рев./центр/ і соц.-дем. /незалежники/, не ждучи остаточного вирішення справи про угоду з правими соц.-дем. /що творили уряд УНР і там знаходився весь ЦК УСДРП-правої.С.З./, кинулись в повстання, з твердою вірою в те, що їм вдасться спантувати повстанням, взяти провід над робітничо-селянськими масами в свої руки і повести їх по шляху не тільки повалення "окупаційної російської совітської влади", але й будови незалежної, сувереної Української Радянської Республіки. Спочатку було утворено ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕВОЛЮЦІЙНИЙ КОМІТЕТ і ГОЛОВНУ ВІЙСЬКОВУ РАДУ при ньому, а трохи пізніше - ГОЛОВНИЙ ПОВСТАНСЬКИЙ ШТАБ. В своїх відозвах і наказах названі повстанські організації закликали селян і робітників до повалення уряду Раковського і творення незалежної Української Соціалістичної Республіки. В наказі Число 48, оголошеному Всеукраїнським Революційним Комітетом в першій половині квітня 1919 р., знаходимо заклик до боротьби не тільки "з окупаційним урядом Раковського", але й з реакціонерами, при чому в точці 5. цього наказу говориться про боротьбу з агентами "зрадницької Директорії, яка веде переговори з французькими й іншими імперіалістами".

Повстання розгорнулось надзвичайно швидко по всій Україні. Через три-чотири тяжкі Революційний Комітет опанував більш-менш отало кількома повітми на Правобережжю /на Київщині/. Місто Сквиря стала пунктом перебування Головного Штабу повстанського війська. На Півдні України на початку мая повстав проти большевиків отамани Григорієв, той самий, що повстав раніш проти Директорії й потім "скинув Атаману в море" - захопивши Одесу і Миколаїв. 10 травня 1919 р. от. Григорієв заявив своїм військом Єлисаветград, Знаменку, Користовку, Птихатку і намірявся йти на Київ і Харків. В своїх "Універсалах" обшуканував уряд Раковського де писав, що "записав полі і землі трудовий нарід получив кошту і чрезвычайку". У відповідь на універсал, Григорієва було оголошено Радянським Урядом Раковського по-за законом". /П.Христюк, том IV, ст. 131 - 134/.

Погляньмо що робить в цей самий час Директорія і Уряд УНР.

Армія і Директорія та Уряд УНР, що скупилися на невеличкій території Галичини і прикордонній смузі скоро реорганізувалися, щоб знову відновити наступ на більшовиків, бо й іншого виходу вже не було, або здаватися Полякам які наступали з півночі і заходу за допомогою антантського озброєння, або робити наступ на схід. Командування армії вирішило робити прорив червоної армії за кожну ціну. Але треба було ліквідувати фронт з Поляками, щоб влєкшити наступ на більшовиків, це обійшлося тою ціною, що поляки зайняли деякі терени, які опустила Армія УНР а далі з боєм не пішли.

"1 червня /1919/, згідно з наказом Головного Отамана С.Петлюри, Українська Армія перейшла в загальний наступ проти Червоної Армії на 140 км. фронті. На перших порах наступ розвивався планомерно й успішно.

Таким чином, до ранку 3 червня Українська Армія прорвала фронт Червоної Армії. На протязі від 3 до 16 червня на фронті лінії Шелетівка - Старокопачів - Чорний Острів ідуть гарячі бої з нерівним перебігом. На наших наступних порог відповідає контр-наступом.

Під час прориву фронту нашими частинами захоплено 30 гармат, десятки кулеметів, вагони з амуніцією, що дало змогу озброїти частину неозброєних людей, які перебували в резерві.

Між тим, Польська Армія, зайнявши Рівне-Здолбуново - Броди, зупинила свій рух на схід." /Ген.О.Удовиченко-Україна у війні за державність, ст. 65-68./

У післядні боїв на протязі червня місяця з більшовиками на 1 липня 1919 р. після був такий: "Більшовики дуже занепокоїлися неуспехом свого маневра під Проскуром. Більшовицьке командування на цю операцію покладало великі надії. А тут неуспіх під Проскуром і безпосередня загроза Жмеринці і Могилеву. На цей час в Україні ситуація для більшовиків ускладнювалась надто несприятливо. Скрізь почалися повстання. Отаман Григорійов успішно воює з більшовиками на побережжі Чорного моря і на Катеринославщині. На Чернігівщині партизан Ангел взяв Прилуки і загрожує важливому залізничному вузлові Бахмач. На Волищині партизан Соколовський сильно непокоїть більшовицькі заміли. Невгамовна, все бурхливіша Тараша на чолі з отаманом Зеленим також дуже непокоїть більшовиків. Район Вінниця - Бердичів - Гайсин з нетерпінням чекає на наш прихід.

Стан наших частин був досить тяжкий. Група Січових Стрільців майже вичерпалася і конче потребувала відпочинку і реорганізації. Командир її категорично просив зміни. 9-та дивізія також стала небоєздатною. Волинську групу поповнено мобілізованими, але не встигли їх вилучити. Одні Запоріжці, хоч і намуштрувались в постійних боях, могли ще постояти за себе. Також і 3-тя дивізія була цілком тілом і духом, підбадьорена своїми незвичними успіхами і... співчуттями місцевої людності. Головний же дефект - брак огнеприпасу і всякого іншого постачання дуже ослабило бойову енергію всього нашого війська.

Ми мали під Проскуром всього до 6000 багнетів і шабель і підтягнули 6 дивізію /1200-1400 багнетів і шабель/. Для перегруповування і перепочинку, так потрібних для Січовиків і 9-ї дивізії, нам треба було часу. Свіжих сил у нас не було."

/Ген.О.Удовиченко, стор. 68-70/.

Такою була ситуація на фронті і такий був стан українських частин.

Про ці самі події активний політичний діяч і Міністр І.Мазепа подає слідуюче:

"Наступ поляків в замілі нашої армії був великим ударом для нашої справи. Фактично українська армія мусіла була тепер готуватися до нових боїв з більшовиками без зброї й амуніції, бо спочатку була пограбована румунами, а тепер поляками. Ось що пише М.Калустянський про ті втрати, що їх мала наша армія в наслідок цього порожнього наступу польського війська: "Міліардове майно, яке з великими труднощами вдалося звести на нашу базу Броди-Тернопіль-Волочиск, захоплено польським військом. Йому дісталися в Красному авіаційна база, в Бродях - найліпша в Росії рухоме майстерня й радіосклепи та величезна кількість нашого припасу. Найбільшою ж втратою для української

армії було залишення нами склепів з огнеприпасом та зброєю".

Наступаючи проти нас і захоплюючи наше військове майно, поляки мали подвійну мету: ослаблювати нашу боєву силу взагалі й недопускати до зєднання нашої армії з армією Галицькою. Тому захопивши Радивилів, польські відділи аж до самого Волочиска не переставали посуватися слідом за нашими потягами, захоплюючи, де тільки можна, наші ешалони з військовим майном. Це робилося, не вважаючи на те, що штаб дієвої армії ще в Радивиліві вислав до польського командування делегацію на чолі з підполк. Лєвчуком для припинення наступу поляків.

Не вважаючи на всі ці труднощі та перешкоди, українському командуванню всетаки вдалося перевести в життя той план, який був намічений щодо реорганізації армії. Шляхом зменшення тактичних військових одиниць отворено кадри регулярної армії. Всі військові частини разом з тими, що прибули з Румунії /Запорізький корпус, який румуни обеззброїли і з голими руками пустили.С.З./, зведено до II дивізій /кожна з 3-х полків піхоти, одного гарматного полку і кінної сотні/, а дивізії в окремі групи, по 2-3 дивізії в кожній. Армія тепер складалася тепер з таких головних відділів: група Січових Стрільців під командою отам. Коновальця, Запорізька група під командуванням полк.Сальського, Волинська група під командуванням полк. Петрова, 3-я дивізія під командуванням підполк. О.Удовиченка /що була сформована з загонів от. Миколи Шаповала і полк. Шандрука/ і Запорізька Січ отам. Божка.

Отже реорганізацією нашого війська покладено основи для існування регулярної української армії. В армії залишився переважно здоровий елемент національний і настроєний протибольшевицьки. Але було ще багато людей, особливо серед старшинства, нетвердих або йзовсім непевних з національного боку.

На пропозицію Петлюри було встановлено у війську інспектуру. Вже в Радивиліві був ухвалений ІЗ травня закон, разом з окремою інструкцією до нього, про "Державний Інспекторат у військових частинах та інституціях" Тоді ж Петлюра призначив на посаду головного державного інспектора В.Кедровського /одного з ініціаторів цієї справи/, а його помічником І.Романченка /Члена ЦК УСРД-правої.С.З./.

Одночасно з реорганізацією армії, уряд проводив інтенсивну працю для встановлення контакту з "лівими українцями" /Так глузуливо називає Мазепа, голова ЦК УСРД-правої, співпрацю трьох соціалістичних партій під большевицькою окупацією, що створили Всеукраїнський Революційний Комітет, Головну Військову Раду і Головний Повстанський Штаб, що роблять повстання проти большевиків і хотять разом з урядом УНР обєднано повести боротьбу проти окупантів України.С.З./ по той бік фронту.

Майже щодня з того боку фронту приїздили різні посламці, звязкові й цілі делегації до уряду для встановлення контакту в спільній боротьбі проти російських большевиків. З Києва приїхав також соц.-революціонер Ю.Ярослав від Київського Революційного Комітету /читай Всеукраїнського Революційного Комітету.С.З./ . Він оповідав, що цей Комітет утворився з участю есерів і незалежних соціал-демократів /а про те, що туди увійшли і еседеки праві, перебуваючи під окупацією, І.Мазепа, ніби, не знає і не хоче згадувати!С.З./ з метою збройної боротьби проти московських большевиків, що в народніх масах велика ненависть до большевиків, але переважають настрої за радянські гасла. Незабаром, коли уряд уже покинув Радивилів, надійшли сенсаційні відомості про повстання Григорієва. Саме в цей час приїхали представники від повстанців з Поділля.Це були ті самі "ліві українці": Гремєнко, Микойд, Левченко, що брали участь в Комітеті Охорони Республіки в Кам'янці. Тоді вони були "радянці". Тепер також заявляли, що тільки під радянськими гаслами можлива успішна боротьба проти большевиків." /Мазепа, частина I, стор. 195-201/.

Петлюрі і ЦК УСРД-правиці, міністрам і правим одиницям з УНР, які теж входили до уряду, організацію соціалістичних партій під окупацією було до неприємності. Хоч вони себе й називали соціалістами, але їх опортунізм, їх орієнтацію на Антанту, їх переконання, що тільки міщансько-ліберальний парламентаризм, і що боротьба не йде по Марксову "євангелію", ніяк не могли їх прилирити з ідейними переконаннями соціалістів, що

розпочали повстання без їх позволення в запіллі ворога. Таке непогодження сталося з двох причин: 1/ С.Петлюра і ЦК УСДРП-правої /що склав і "Нове Народне Правительтво/" мали фікцію, що тільки вони єдині покликані історією України побудувати її після соціально-марксистської опортуністичної теорії-програми, капіталістично - міщанську і парламентарну державність за кожну ціну; 2/ Для С.Петлюри і ЦК УСДРП-правої бажання влади і білих військ для паради в Києві були їх ідеєю.

Всі декларативні і словесні апітаційні шогуги ЦК УСДРП-правої в бік трудової України, погодження на ради селянських і робітничих депутатів /радянська форма влади/, були випадками тимчасовими тактичними і фальшивими. Йшло тільки проте, щоб трудові маси притягти своїми обіцянками до себе, як румунські сили, до війська, як гарматне м'ясо, для досягнення своєї затяганої цілі.

Трудовий нарід український пізнав ворогів і "приятелів" дуже добре. Він повстав проти Московської червоної окупації і не повірив обіцянкам в довжелезних "Демонстраціях" Уряду УНР, заяви та обіцянки. Не знайшли вони відгуку в трудових масах селянства і робітництва, але вони пішли в лахті борців під керівництвом Всеукраїнського Революційного Комітету, пішли за тими які їх ніколи не зрадили і які боролися і борються за ідею повної національної і соціально-справедливої волі для Трудової України.

Замість стали до спільної боротьби проти окупантів з Всеукр.Революційним Ком.ом, який репрезентував трудове населення України - народом Трудову Україну, С.Петлюра і ЦК УСДРП-праві та одишці з есерівської правниці на технічних службах, повели акцію інтриг та організували свій "Повстанський Комітет", який не пішов у повстання, тільки шведнявся поза вантажами уряду УНР.

Та підемо далі, щоб почути слово речника офіційного опортунізму, або т.зв. Нового Народнього Правительства.

"29 травня /1919 р./ до нас в Тарнополь приїхали з Києва представники есерів - Одріна, Черкаський, Часник і представник незалежних соц.-демократів Пісоцький /перших три - члени УПСР-центр.С.З./. Вони заявили, що приїхали, як уповноважені від Всеукраїнського Революційного Комітету і від Центральних Комітетів своїх партій, для порозуміння в справі боротьби проти російських большевиків. Їхні інформації підтверджують те, що ми вже знали і інших джерел /цебто від тих що приїшли перед ними.С.З./ про становище під большевицьким режимом.

Одріна в своїй доповіді підкреслював, що перелом в настроях українських мас викликаний головно грабіжницькою політикою російських большевиків на Україні. Всі зусилля большевиків направлені в першу чергу на використання харчових запасів України. Крім харчових продуктів, на Московщину масово вивозиться всякого роду товари, як мануфактура, меблі, навіть обіддя. Вивозиться все, що тільки можна, оскільки на перешкоді не стає зруйнований транспорт. З одного Києва вивезено на грубі мільйони столярських та ковальських інструментів і приладів. Така безоглядна грабіжницька політика большевиків розкрила очі українським робітникам і селянам. Вони побачили, що то значить московська влада на Україні. Це піднесло національну свідомість українських мас. Коли в Катеринославі почали вивозити машини з заводів, то робітники застротестували: лягали на рельси й зоявляли: "хай вирозять через наші трупи!" На селсах йде війна проти комуні. На боротьбу проти большевиків виступають всі - чоловіки й жінки, виступають хто з чим може. Особливо велика ворожнеча до большевиків опостерігається в місцевостях поблизу залізниць, де селяни мають можливість на власні очі бачити, як большевики вивозять з України різне майно і крам.

Одріна оповідав, що повстанська хвиля спочатку охопила Лівобережжя: ЧЕРНИГІВШИНУ І ПОЛТАВШИНУ, де найраніше показала себе російська окупаційна влада. Скоро повстанський рух перекинувся на Київщину, переважно в політич. КИЇВСЬКИЙ, КАНІВСЬКИЙ, ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ, ЗВЯТИЧОРОДСЬКИЙ і ТАГАНАНСЬКИЙ. Після утворення в Києві Всеукраїнського Революційного Комітету хвиля повстань поширилася на повіти: ЧЕРКАСЬКИЙ, ЧИГІРИНСЬКИЙ, УМАНСЬКИЙ і ЛИПОВЕЦЬКИЙ.

Далі буде.

П. Чапраківський.

НЕПРАВДА І ВИКРУТАСИ...

Як ти, панове, за струменти не беретесь,
Ало в музики не годитесь! /Із байки "Квартет"/.

В газеті "Народна Воля", з дня 4.IV.1957, пншена замітка якогось Р.Літ.: "Треба розрізняти значіння політичних назв що таке "соціал-демократи" і "соціалісти демократи". До речі, різницю між "соціал-демократами" і "соціалістами демократами" автор при всій його упередженій тенденційній нахвалі так таки й не з'ясував, очевидно через те, що то є тіж самі ідеологічні й соціалістичні політичні організовані угруповання. Думки, висловлені в замітці напевно поділяє і сам редактор "Народної Воли" п.д-р Матвій Стахів, інакше б він зазначив дискусійний характер замітки. Вражіння з опублікованого "вияснення" можна передати словами каламбуру про одного вірмена, який уявляв, що він є аж занадто учений й високоавторитетний в науці. Коли того Вірмена запитали, що то він написав такий науковий твір, вірмен спокійно й переконливо відповів: "Юб ніхто не розібрав". Ледви чи хто міг би так досконально спромогтися на вказання неознайомлення із історією визвольних соціальних рухів, нерозуміння соціалізму, як соціальної доктрини, так і практики, як п. Р.Літ. При писанні цієї замітки він мабуть керувався такою логікою: мовляв, для всебічного висвітлення політичної партії вповні вистачить її назва. Він гадав, що минуле й сучасне у соціальних визвольних рухах виходить від того, що: раз політична партія організованих соціалістів не містить у своїй назві терміну соціалістична, то її не слід вважати чи розглядати за соціалістичну. Слово "соціал" у назві партії для нього міродаїне. Брати огляд на ідеологію партії, на її програму, мету, цілі, завдання, на її практику та тактику Р.Літ. рахує за зайве. Автор рекомендує посуджувати політичну партію виключно після її назви, вона для нього є альфою й омегою у створенні представи про якусь соціально, або соціалістичну, організовану політичну цілість. Тому висловившись досить туманно, залутано й неправдиво про соціалів - соціалістів, політично організованих, і ні словом не згадавши власне чого ці "соціали" домагалися, політично й соціально їх не схарактеризувавши, Р.Літ. зробивши досить глибокий реверанс у бік християнських "соціалістів", почав вигадувати неіснуючі напрямки в світовому соціалістичному рухові, називаючи їх загальними поняттями. При цьому він допускається абсурдних тверджень, приймаючи напрямки в соціалізмові за загально-основні поняття, як суспільство, ідея, ідеал, праця, кляса, трудова вартість, безвластність, свобода, визиск, поневолення, соціальна справедливість, загально людська мораль і т.д., і конкретні, реальні політичні соціальні організації, як от соціальні демократи /соціалісти демократи/, соціалісти-революціонери, радикальні-соціалісти /в Галичині/ тощо. Так автор починає сам собі заперечувати і нетяжки підкреслює те, що він видає за загальні поняття, сам сприймає за цілком реальні ці явища. Свідченням цьому є такі абзаци з його замітки:

"Як бачимо, то ці партійні марксісти, без огляду на національність, назвали свою партійну приналежність "соціал-демократичною", а не соціалістичною демократичною".

"Інша справа з назвою "соціаліст демократ". Тут маємо до діла зі з а г а л ь н и м поняттям, а не з питанням партійної приналежності".

"Є багато напрямків соціалізму. Є одні, що підкреслюють свій християнський характер руху. Це "християнські соціалісти". Інші знову підкреслюють тактичне питання: чи вони за повільними реформами сучасного ладу чи за насильною і корінною революцією в цілм суспільно-економічнім житті. Це одні "соціалісти-реформісти" а другі "революційні соціалісти"...

Перелік напрямків у соціалізмові чи ув визвольних соціальних рухах зроблений автором цілком довільно, як йому припало в голову так і написав, не спираючись на фактичні данні. Бо немає напрямків ані соціал-демократичного, ані демократично-соціалістичного і т.д., а є відповідні течії с о ц і я л і с т и ч н і, вповні оформлені на

підставі прийятих ними ідеологій. Соціал-демократичні /Марксисти/ політичні організації гуртують в собі переважно мішанську інтелігенцію, котра хоче переводити в суспільстві такі реформи, щоб і вовки були ситі й кози цілі. Напрямок стосується до ідеології а не до організації чи течії.

В основі соціалізм ділиться на два ідеологічних напрямки: старший, ідеалістичний і молодший - матеріалістичний /марксистський/. Ідеалістичний соціалістичний напрям у людстві сягає до найстаріших історичних часів. Сліді його константуються уже в античних геленських провідників і представників тодішньої політичної соціальної думки. Не перериваючися він проходить через всю історію цивілізованих народів аж до наших времен. /"Республіка" Платона, "Св.Хроніка" Евгемера, "Соняшна держава" Ямбули, господарсько-соціалістичні підклади перших християнських громад, деяких християнських сект/. Правда, в тодішній теорії і практиці в організацію й чинність цих громад і сект поруч із соціалістичними елементами вносилися й комуністичні. Починаючи з доби "Відродження" ідеалістичний соціалізм все більше й більше спирається на науковий ґрунт, відхиляючись від комунізму і остаточно його відкидає, як застарілу, руйнівну суспільство пережитку форми людського співжиття. Він дістає назву утопічного. "Утопія" Томаса Мора, "Соняшне місто" Кампанеллі. Утопічний соціалізм дав видних представників теоретичної і практичної думки /Сен-Сімон, Фур'є, Роберт Овен/.

Поступово й послідовно він все далі й далі науково обґрунтовується, остаточно розриває із комунізмом і переходить у ідеалістичний, науковий, етичний, революційно-народницький соціалізм, а не реформаторський. У нас на Україні найвидатнішими репрезентантами ідеалістичного, наукового і революційно-народницького соціалізму заявилися Михайло ДРАГОМАНІВ і Микита ШАПОВАЛ.

За запровадження його засад у життя взялися ДВІ українських народницьких соціалістичних партії: Українська Партія Соціалістів-Револуціонерів і Українська Соціалістично-Радикальна Партія /в Галичині і на Волині/, в яку входив і теперішній редактор "Народної Воли" д-р Матвій Отахів, де виконував відповідальні функції, як член Центрального Комітету і генеральний секретар. Певно не заради заведення "християнської моралі" в суспільстві і не для реалізації ідеологічних засад "християнського соціалізму". Ці обидві соціалістичні партії визнавали загальну людську мораль, а не християнську, ідеологічні ж принципи "християнського соціалізму" відкидали й поборювали.

Ідеалістичний науковий революційно-народницький соціалізм тепер є далеко більш науковий, ніж матеріалістичний /марксизм/ соціалізм, у якому розвинено багато перекручених тез філософа Гегеля і московського шовініста і імперіяліста Леніна, які, як і вся їх філософія, не мають наукових підстав.

Головною течією у матеріалістичному соціалізмі є марксизм і від 1919 року - Ленінізм. Цей напрямок соціалізму є порівняно наймолодший і датується від другої половини минулого століття.

Християнський "соціалізм", який так любий серцем автора Р.Лт. і редактора Отахова, не можна назвати ні течією, ні напрямком в соціалізмі. Взагалі тут немає ніякого соціалізму! На течію він не спромігся, а наукової соціалістичної ідеології не витворив жадної. В своїй суті він представляє аншлагове, клерикальне суспільне гальмо - витівку. Є то обскурантні, реакційні, назадиницькі антисоціалістичні організації локального характеру, постанівші в деяких країнах із ініціативи або й за участі клериків. Їх мета гальмувати соціально-визвольні змагання працюючих верств, осуджувати стремління людства до розвитку загального ідеалу людини та дискредитувати за всяку ціну соціалістів, а тим і перешкоджати перебудові суспільства на соціалістичних засадах.

Колись на Україні, як іще перші автомобілі перемагали своєю швидкістю простори, на один хутір зайшло авто й зупинилося перед хutorським обійстям. Шофер відчинив

ворота, щоб в'їхати у двір і набрати води. Два кули із сусіднього двору заговорили між собою.

-Нащо він відчиняє ворота, коли ж у двір не заїде?

-А то чогу?

-Бо машина димля не має, а без димля не заверне й не заїде.

Але авто на здиговання кулів завернуло й заїхало до двору без димля. Соціалізм почався без християнської моралі і без клерикалів. Він буде розвиватися й далі, і здійснювати себе без зайвого гальмуючого димля - християнського "соціалізму", християнської "моралі" та клеру.

Все понаучення Р.Літ. побудоване на понятті терміну соціал, яко їй засновок. В трактуванні терміну соціал Р.Літ. а з ним і редактор Матвій Стахів виказалися нетямущістю. Вони перед уживанням терміну не подумали, можливо і не усвідомили як пояснити цей термін.

The American College Dictionary, пояснює так: "Соціал-приналежний до соціалізму або його прихильник чи оборонець"... "Соціал - демократ - член якоїсь певної політичної партії зі соціалістичними принципами"... "Соціал Демократична Партія - дивись Соціалістична Партія"... "Соціал Демократична Робітничка Партія - дивись Соціалістична Робітничка Партія"...

The Catholic Encyclopedia. New York; том XIV, ст.64, теж у подібний спосіб реферує гасло про соціал-демократичну партію: "Соціалізм -... асоціація робочих посилюється притягненням різних організацій, які вирости з пропаганди Маркса, і перетворилися у Ейзенбаха в Соціалістичну Демократичну Робітничу Партію"...

Українська Загальна Енциклопедія, том III, стор. 159, 160, 161 подає назви соціал-демократії, соціаліст, і соціалісти-революціонери. На ст. 1006 наводить повну назву УСДРП так: Українська Соціалістична Демократична Робітничка Партія...

Цих кількох цитат - витягів вповні вистачає для доказу помилкового трактування Р.Літ. і редактором Матвієм Стаховим понять "соціал-демократ" і "соціаліст демократ" та від них вислідних понять.

Тому як вище згадані абзаци, так і далі, як наприклад:

"Соціал-демократи називали себе марксовські партії різних народів. Ці партії брали собі зразок з німецької соціал-демократичної партії, яка була в цій русі найстаршою та мала найбільш вироблену політично-економічну програмову літературу. Назва "соціал-демократ" була скороченням двох слів: "соціальний демократ". Цю назву в її скороченні перебрали також українські марксиста на всіх землях України перед Першою Світовою Війною. Отож у Галичині та Буковині була Українська Соціал-Демократична Партія а на Наддніпрянщині Українська Соціал-Демократична Робітничка Партія"...

Такі викрутки подає Р.Літ. за згодою редактора М.Стахова.

Слово "соціал-демократ" походить не від скорочення слова "соціальний демократ", тільки від скорочення слова "с о ц і а л і с т и ч н и й д е м о к р а т"! Щоб догодити і приподобатися антантській міщансько-ліберальній парламентарній демократії, українські соціалісти-демократи скоротилися на "соціалів", мовляв: "і ми не ми, і віз не наш". От-так воно було, а Р.Літ. з великим запізненням і собі тепер торочить.

На українських землях, активно провадили свою соціально-політичну чинність головним чином соціалісти-революціонери та марксиста соціалісти-демократи, та їх партії.

Також не відповідає правді твердження Р.Літ-а, що з українських соціалістів "у тому часі /1918-1919.Ред./ були недемократи "незалежні соціал-демократи", а також ліве крило УПСР, які зразу називали себе "боротьбістами"..."

За весь час свого політично-партійного існування вони навіть і тоді, коли "вплились" до КПБУ або створили УКП, ніколи не зрікалися демократії. Через те їх було

ліквідовано і як українців, і як демократів, одних фізично, других заслано в смертні табори праці, а УНР навіть неприйнято до III Універсалу. Правдою є, що вони відкинули мішансько-ліберальний і демократичний парламентаризм і прийняли нову форму: демократію трудову у формі рад селянських і робітничих депутатів. Недемократичною на Україні осталася тільки Російська Соціал-Демократична Робітнича Partія - большевиків, що переіменувала себе в Комуністичну Partію. Запевнення Р.Літ-а, що німецька соціал-демократична партія, УСДП і УСДРП не були соціалістичними партіями є вигадкою.

Безпідставно і несправедливо Р.Літ. заперечує п.С.Хмельському, який раніш опублікував в "УГСлові" по цьому питанні інформації.

Примітка: С.Хмельський доводив, що в Українській Революції приймали участь і майже своїми силами побудували Українську Народню Республіку таких дві соціалістичні партії: Українська Partія Соціалістів-Революціонерів і Українська Соціалістична-Демократична Робітнича Partія. Редакція.

Віднослідуючи найбільш чисельні і активні українські визвольні революційні партії у соціалістичності, Р.Літ пускається у дальшу обманну диверсію. Він торочить, що весь тягар по розбудові сувереної соборної Української Народньої Республіки несли ті соціалісти "які були тоді при владі, були соціалістами демократами /соціал-демократи, соціалісти-революціонери, соціалісти-самостійники і соціалісти-федералісти..., а в Західній Україні - УСДП і Українська Радикальна Partія"/.

Як бачимо тут вже Р.Літ. подає "соціал-демократів" за соціалістів демократів.

Примітка: Що УСДП, УСДРП, УПСР і Українська Радикальна Partія були соціалістичними - це правда, але "соціалісти-самостійники" і "соціалісти-федералісти" ніколи соціалістичними партіями не були. Словом "соціаліст", "соціалісти" вони себе мінікрували перед революційними селянськими і робітничими масами. Вони поборювали справжніх соціалістів та їх намагання завести справедливий соціальний порядок і владу. Ці партії завжди були орієнтовані на капіталістичну Антанту та її сателітів, а в соціальних питаннях реакційними. Нарешті цим двома "соціалістичними" партіями вдалося втягнути в свою антантофільську інтригу й УСДРП-офіційну/меншевицьку/. Коли відпала потреба дальше мінікруватися, тоді вони назвали "соціалісти", "соціалістичні" з себе скинули. Така "гра" врешті привела до успіхів Московсько-комуністичних окупантів України і втрати Української Народньої Республіки.

Називати "соціалістами демократами" соціалістів-революціонерів народників, українських радикалів народників і несоціалістів: "соціалістів-самостійників" та "соціалістів-федералістів" - це вже справді "геніальний винахід" Р.Літ-а, або по правді кажучи: безгранотно і саманаха.

Кожний правдивий соціаліст є разом з тим і демократ. Хто себе називає соціалістом а в дійсності ним не є, той брехун, нечесний, егоїст, шкурник, підлий. Цих слів ми ніколи не застосовуємо до наших політичних партійних антисоціалістичних противників /українців/: монархістів, нацистів, ліберальних демократів. Вони мають свої переконання і за таких їх треба сприймати.

Християнські моралісти з "Народною Волею", засвоївши доктрину св. Єфрема Сиріна про спасателний обман, всеж таки повинні не забувати, що після Євангелія батьком всякої неправди, лжобі брехні й кожного обману є Вельзевул, дух тьми й людського затемнення.
I.VI.1957.

Н О В І В И Д А Н Н Я.

Вас.Онуфрієнко - СТАЛІН У ПЕКЛІ. Гумористична поема /Новітня Епопея/. Видавництво Б. Ігнатова, Мельборн, Австралія 1956. Сторінок 64. Розмір 5 x 12 см. Гарний папір і друк, обкладинка кольорова ілюстрована. Читається з великим захопленням і заспокоєнням. Лектура для кожного віку і статі. Набувати у видавництві:
B.IGNATIV, 640 Sydney Road, COBURG, Victoria. Australia.

Петро Мірчук - УКРАЇНСЬКО-МОСКОВСЬКА ВІЙНА /1917-1919/. Літа Визволення України, Торонто, Канада 1957. 80 ст. Розмір 5 x 12 см. Ціна 50 центів.

Автор брошури відомий публіцист з під етикету ОУН-бандерівців і це не перша його брошура. Він зовсім не дбає за об'єктивність свого зведення. В цій брошурі автор не розглядає тла тодішніх подій і сил які вийшли на арену боротьби за національне та соціальне визволення українського народу - народу трудового з малочисельною патріотичною інтелігенцією і півінтелігенцією /вчителі народних шкіл, фельшари, кооператори, офіцери нижчих рангів, фахові робітники та свідомі селянські діячі/.

Не приділяючи належного розгляду й політичних партій та взаємовідносин між ними, не шукає між ними ні будівничих, ні патріотів, бо склалося так що у всьому революційному рухові тоді виступали соціалісти та селянство, робітництво і військо під їх проводом. Тож автор став на тому, що як то соціалісти - значить рушійники, ніякої їм ролі, ніякого узнання. Тому за успіхи соціалістів промовчується, а за неуспіхи, хоч би там соціалісти і ні причому, робляться відповідальними і все лихо знову їм приписується. Навіть за провал "гетьмана" П.Скоропадського винні соціалісти, а найбільше дістається М.Грушевському і В.Винниченкові.

Одним словом українська держава під назвою Української Народньої Республіки повстала з якихось невідомих причин, без живих і мертвих учасників. Отак, ніби, хтось поклав, покропив і встала Україна, яку зруйнували соціалісти. Тому й закиди до соціалістів: чому замість одного універсалу аж чотири?, чому наючи мільйонну армію з українізованих частин невикористала Ц.Рада проти московської навали? І так чому, чому безкінця. Все винні соціалісти. Отже ніяка історична справа про Українську Республіку, про боротьбу українського народу за свою державність і т.д. Все загальсько-во, злобно і несправді освітлені всі факти подані в брошурі.

Прочитавши брошуру до кінця робиться незримовно соромно, що ніби український патріот, так безсовістно пилює бочки полій на найбільших заслужених патріотів української державности як М.Грушевський, Винниченко та інші і на тих що віддали своє життя на вітар Батьківщини.

Як матеріал до студій минулого зовсім непридатний, навіть і для тих, хто тріпається тільки нацистичного декалогу. С.Хмельський.

П.С. В "Народній Волі" з 6.УІ-ц.р. є замітка на цю саму брошуру авторства Р.Літ. Почав з "алілуя" а закінчив "гоп кума не журись"... Не зупинився на розгляді чи критичі брошури, тільки "піддав убійчій критиці" покійного В.Винниченко і його твір "Відродження нації", з якого користався П.Мірчук при писанні своєї брошури. Так побраталися в ненависти до В.Винниченка Петро Мірчук і "соціалістичний демократ" Р.Літ з "Народньої Волі". Гратуємо! Капля і кропля об'єднують всіх "українських католиків" в ненависти до соціалістів.

Просимо уніятів українців нам вибачити, це речення їх не стосується! С.Х.

У К Р А Ї Н С Ь К А Г Р О М А Д А У Ф Р А Н Ц І Ї.

Ц е н т р а л я в П а р и ж і.

Централа Української Громади у Франції відбула дня 10 березня 1957 року свої Загальні Збори. На Зборах погаджені багато питань біжучого порядку, заслухано привітання усні і писемні, прийнято звіти керівних органів Централі, уділено абсолюторію уступившим керівним органам та обрано нові в такому окладі:

- I. ГОЛОВНА УПРАВА: Бондар Іван - голова Громади /цю функцію виконує від жовтня 1953/.
Демидчук Григорій - секретар,
Слук Павло - скарбник /в цій функції від 1953 року/.
- II. Головна Рада: Максимів Іван /і заступник в Управі/, Мошак Филип /і заступник в Управі/, Туркевич Павло, Чепіга Петро, Фігель Олександр і Бондар Анастасія.

III. Контрольна Комісія: Косташ Степан, Леус Юрій, Дуда Микола.

IV. Громадський Суд: Слук Павло, Максимів Іван та Чепіга Петро.

Звіт подає, що у відвітному періоді померли такі активні члени Громади: 1/Шоповал Антоніна, інж.-агроном, Голова Громади - 4.X.1953 р., 2/ Курдибан Дмитро, Голова монбельярської філії Громади - 8.VIII.1955, 3/ Проців Дмитро, був. Голова монбельярської філії Громади. Всіх їх з пієтизмом пошановано постановами.

Українська Громада ім.Микити Шоповала в ЗДА і Редакція "Українського Громадського Слова" в Новім Йорку заслала Загальним Зборам привітання такого змісту:

I. Від Української Громади...

"До Хвальних Загальних Зборів Української Громади у Франції. З березня 1957.

Високоповажани Президія і Члени Зборів!

Всім Вам зібраним пересилаємо наші братські і товариські привітання, як нашім однопутцям по ідеї визволення Українського Трудового Народу в Суверену Соборну Українську Трудову Республіку.

Український трудовий народ, в Україні і в еміграції, в перманентній революції змагається до своєї волі і суверености. Ви члени Української Громади у Франції є сигналами й дочками Трудової України і її ідейних змагань ніколи не зрадили і не зга-
ньбили і певно, що й не зрадите! Вже понад 30 років Ви тримаєте прапор Волі Трудової України. Тримайте цей прапор Волі і далі та не плітуйте зі своїх мозолистих рук.

Українська трудова еміграція організована в Українській Громаді ім.Микити Шоповала в ЗДА, переживає разом з Вами радість Ваших і наших успіхів, але так само і хвилює не радості та жалю з перехідних неуспіхів та за втратою наших і Ваших справжніх ідейних керівників трудових мас в Україні і в еміграції. Згадаймо ж їх спільно, тих що відійшли від нас фізично, але їх духова спадщина вітає стало між нами з пієтизмом і любов'ю: Микиту Ю.Шоповала, Миколу Ю.Шоповала і Антоніну А.Шоповалу..., для нас вони залишили великі незмірущі приклади своєї жертвенної праці, ідейности і любови для трудових мас України. В праці і жертвенности вони прожили все своє життя, дійшовши з найбільш важких трудових класів - селянства, через все своє життя аж до смерті вони залишилися вірними своїй трудовій класі. Їх не змело на маніпси ні високі державні становища, ні великі фінансові спокуси, вони добровільно і ідейно прийняли трудовий шлях і боротьбу з усіма проблемами поневолення Трудової України: порожнали чужими і протинняли своїми антисоціальними промислами.

Коли згадуємо нині з Вами пам'ять наших великих і провідних постатей: Микиту Купчинча, Миколу Купчинча і Антоніну Антоніну Шоповалів, нам стає невимовно жалко, що українська еміграція і наша нація залишилися без них. Особливо нам жаль, що Ви, члени Української Громади у Франції залишилися без цих спільних провідних постатей.

Та ми віримо у Ваші власні сили, що Ви знайдете згодом собі і для себе стільки ідейної спадщини попередників покійних Шоповалів, на якій будете триматися і йти далі без великих "варягів".

Огляньтеся поміж себе і знайдіть для себе гідний керівний орган Вашої Громади, черпаючи досвід з попередніх років та праць Ваших попередніх керівників покійних і живих.

І Ви і ми підірвані від рідного ґрунту і стіхії Трудової України, що нині поневолена, але не втрачуйте надій і віри у визволення; у величезну непоборну опроможність трудових мас України. Великий і здібний Трудовий народ України знайде в собі великі здібности, щоб зтрясти зі себе як чуже національне і соціальне поневолення так і паразитизм власних зрадників, наймитів чужих інтересів. Бажаємо Вам успіхів!

В спільних думках і в праці залишаємося з Вами і з правдивою до Вас пошаною.

За Управу Української Громади ім.М.Шоповала в ЗДА: підпис.

II. Від Редакції "Українського Громадського Слова"...

"До Хвальної Загальної Зборів Української Громади у Франції. Париж.

Новий Йорк, 5.III.1957.

Високоповажані Президія і Члени Зборів!

З нагоди Ваших Зборів Редакція "Українського Громадського Слова" в Новім Йорку пересилає Вам свої щирі і найкращі побажання та успіхів у Ваших працях. При цій дозвольте поділитися з Вами нашими думками з минулого життя Вашої Громади. Студіючи Ваші видання /Вістник Української Громади у Франції/, в яких подано опис попереднього Вашого організованого життя, об'єктивно оцінюючи його як документ історичної ваги та окремі твори високої літературної вартості, ми жаліємо, що Ваш орган перестав виходити. Який жаль за тим, що від Вас відійшли у вічність Ваші високодієві керівники Громади: голова Микола Юхимович і голова Антоніна Антонівна Шаповали, які були душою і тілом віддані справі Громади і Вістника, що після їх смерті перестав виходити, перестав доходити до Ваших рук і Ви втратили поміж собою не тільки інформаційний зв'язок але й товариський зв'язок та можливість літературної творчості Ваших членів - товаришів. В сучасну добу без власного організаційного друкованого органу життя кожної організації є неповним у всіх відносинах. Ваша щоденна праця на прожиття забирає увесь час, а після фізичної втоми працюючі руки потребують відпочинку і це, мабуть, є у Вас найбільшою перешкодою до відновлення Вістника, або іншого видання з іншою назвою.

Обмірковуючи таке становище Вашого положення Редакція "УГСлова" при цій нагоді дозволяє Вам запропонувати свої послуги і запросити Вас до співпраці в нашому органі, який видає Українська Громада ім.М.Шаповала в США. Пишіть самі, запрошуйте своїх приятелів робітників, передплачуйте і читайте. Щоб журнал більше був цікавим для Вас, Редакція дуже охоче піде Вам на зустріч і буде містити цікаві для Вас статті.

Закликаємо Вас Товариші до співпраці в нашому і Вашому органі "Українське Громадське Слово". З правдивою до Вас пошаною і товариським привітом

Івх.С.Зеркаль, Редактор."

Президія Української Громади у Франції надіслала у відповідь на привітання наступного листа:

"До Української Громади ім.Микити Шаповала в Америці та Редакції "Українського Громадського Слова", Бруклін, США.

Шановні й Дорогі Товариші!

З доручення Загальної Зборів Української Громади у Франції, що відбулися в неділю 10-го березня 1957 року, в Парижі. Ми нововибрана Президія Громади дякуємо Вам за Ваше щире привітання і побажання для наших Зборів, які ми заслухали з великим інтересом.

Наша Громада не є партійною організацією, але в ній заступлені всі поступово демократичні й соціалістичні ідеології і ми в своїй минулій і теперішній діяльності все маємо за мету охопити якраз поступові і живі елементи в еміграції, об'єднуючи їх лише на таких засадах:

- 1/ Самостійна і Соборна Українська Трудова Республіка,
- 2/ Привчати працюючих людей до думки творити своє діло власними силами і засобами,

- 3/ Виховувати українську людину на свідомого громадянина.

За цими принципами ми й шукаємо порозуміння та співпрацю з іншими організаціями. В своїй діяльності українська трудова демократія повинна ґрунтуватися всіх доцільних і чистих засобів, щоб методи нашої діяльності, морально були варті нашої мети.

Отже, нас є д н а є о д н а м е т а. В о л я У к р а ї н і !!!

Зі щирим товариським привітом і найкращими побажаннями: За Президію Громади:

І.Бондар - голова Громади. Олук Павло - за секретаря і скарбник Громади."

"О Б І Ж Н И К" чис.І., Української Громади у Франції. Париж, травень 1957.
Призначення Обіжника: інформувати своїх членів і громадянство про життя Громади.
Зміст: Від Президії Громади. Пам'яті Микити Шаповала - у 25 річницю смерті. Пам'яті
Миколи Шаповала - у 9 річницю смерті, з портретом. Загальні Збори Централі Громади.
Заклик Президії в справі вирівнювання залеглостей перед Громадою членами Громади.
Видано на циклостилі. Ціна 50 фр.франків. Зміст дуже цікавий і добре зредатований.
Президію Громади і виконавців цієї праці гратолуємо з успіхом і бажаємо появу
далішніх чисел цього поважного Обіжника. Редакція "УГСлова".

Монтбелярська філія в Сошо/Ду/.

- I. ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ філії відбулися 10 лютого 1957. Нову Управу вибрано в такому складі: Шпак Федір - голова, Шевчук Микола - заст. гол., Сподарик Микола - секретар, Гурман Іван та Левко Михайло - членами. Контрольну Комісію в складі: Винар Антін і Герун Пилип.
- II. СВЯТО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА відбулося 31 березня 1957. Програм складався з таких точок:
I/ Свято відкрив гол. філії т.Шпак Ф. 2/ Філіяльний хор відспівав "Запові", "Дули мої дули" і "Рече та стогне"... 3/ Горбований П. і Шевчук М. виголосили доповіді про Тараса Шевченка. 4/ Деклямації виголосили: Герун Д., Соловія Жанна, Ождова Ю., Андрійчук І., Горбова І. 5/ Ферендович В. - Пісня Тарасова. 6/ Гурман О.- відчитала "Хустина". 7/ Голова філії т.Шпак подякував учасникам свята і відспіваннями гімну "Не не вмерла Україна"... закінчено програм.
- III. СВЯТО ІВАНА ФРАНКА відбулося 26 травня 1957. Програм складався з таких точок:
I/ Свято відкрив голова філії т.Шпак Федір. 2/ Філіяльний хор відспівав - "Не пора, не пора"... "Вічний революціонер", "Який то вітер шумно грає" і "Іарсільезу". 3/ Гайдучок Петро виголосив доповідь про Каменяря Івана Франка. 4/ Деклямації виголосили - Ферендович В., Гурман О., Ождова Ю. 5/ Голова філії т.Шпак подякував учасникам свята і співом гімну "Не не вмерла Україна" закінчено програм.
- IV. СВЯТО МАТЕРІ відбулося 26 травня по закінченню свята Івана Франка. Голова філії т.Шпак Ф. відкрив свято і виголосив коретенький проєкт про значіння свята дня матері і запросив всіх матерів, дітей і батьків до перекуски. Доповіддю т.Горбоного Петра та співачки пройшло це свято дуже успішно. Закінчено відспіваннями "Многія літа"...
- V. ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА-НАГРОБНИКА на могилі голови Громади Миколи Юхлиновича ШАПОВАЛА, генерала Української Армії проєктується в перші місяці цього року, на цвинтарі в Сошо. Хто хотів би допомогти цьому ділу та скласти свою пожертву просимо вплачувати особисто чи посилати поштою на адресу:
Szpak Fedor, 9, rue des Bains, SOCHAUX (Doubs). France. Або:
Spodaryk Nicolas, Rue des Fontenis prolongée, BEAULIEU-MANDEURÉ (Doubs) France.
Подав С.П.М.

Наших Шановних передплатників і післяплатників, що з будь яких причин не внесли на "УГСЛОВО" передплату на 1957 р., або післяплату за 1956 рік, просимо вирівняти свої залеглості найпізніше до 15 липня 1957. Тим, що нашого прохання не задовольняють, даліше посилання "УГСЛОВА" припиняться а боржники будуть оголошені в "УГСлові". Вказ заборгованості надсилається листом.

Адміністрація "Українського Громадського Слова".